

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Фізична культура та спорт посідають важливе місце у житті суспільства. Ключову роль у їх розвитку посідає грамотно організоване державне управління в поєднанні з діяльністю місцевих органів влади. Правове забезпечення функціонування фізкультурного руху в поєднанні зі спортом вищих досягнень – один із напрямків гармонізації суспільних відносин.

Ключові слова: державне управління, фізкультура і спорт.

Физическая культура и спорт занимают важное место в жизни общества. Ключевую роль в их развитии необходимо отнести грамотно организованному государственному управлению в соединении с деятельностью местных органов власти. Правовое обеспечение функционирования физкультурного движения в соединении со спортом высших достижений – одно из направлений гармонизации общественных отношений.

Ключевые слова: государственное управление, физическая культура и спорт.

The physical culture and sport occupy an important place in life of society. A key role in their development is occupied by the correctly organized state administration in combination with activity of local authorities. Legal providing of functioning of athletic motion in combination with sport of higher achievements – one of directions of harmonization of public relations.

Key words: state administration, physical education and sport.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах розвитку українського суспільства зберігається актуальність всебічної підтримки сфери фізичної культури та спорту з боку держави. Фізична культура і спорт – це частина соціальної політики держави, одна зі сторін загальної культури людини, її здорового способу життя. Рівень розвитку фізичної культури і спорту в суспільстві визначають авторитет держави, засвідчують її здатність вирішувати соціально-економічні, виховні та оздоровчі завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблеми фізичного виховання в системі державного управління та в системі управління взагалі вивчалися низкою вітчизняних науковців. Серед них виділимо дослідження Е. С. Вільчовського [1-2], Л. В. Волкова [3], Т. Ю. Круцевич [4], І. К. Попеску [5], Л. П. Сергієнка [6], Б. М. Шияна [7], О. М. Вацеби [8] у яких тільки в узагальнюючому контексті знайшли відображення ключові питання проблеми. Цікаві

розвідки здійснили А. С. Соколов [9], О. О. Кузьменко [10]. У ній стан державного управління фізичною культурою і спортом у нашій державі подано на фоні досвіду європейських країн. Загалом, можемо відмітити, що спеціальних розвідок, присвячених організаційно-правовим проблемам розвитку фізичної культури і спорту на сучасному етапі ще вкрай не достатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Однією з проблем, що актуалізує необхідність проведення нашого дослідження, виступає дезінтеграція системи державного управління фізичною культурою і спортом, що наступила після розвалу Радянського Союзу. Багато в чому необхідність вивчення проблеми породжена недосконалістю законодавства в галузі фізичної культури і спорту, що не дозволяє усунути наявні розбіжності та протиріччя між центром і регіонами, між державними і громадськими спортивними організаціями та об'єднаннями і, зрештою – між людиною і суспільством.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження ключових

проблем організації державного управління в досліджуваній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає систему й повноваження органів місцевого самоврядування в галузі фізичної культури, спорту та туризму. До компетенції виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження: управління закладами фізкультури й спорту, оздоровчими закладами, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення. На органи самоврядування покладено питання організації медичного обслуговування й харчування в закладах фізичної культури та спорту, створення умов для занять фізичною культурою й спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку; відповідно до чинного законодавства реєстрацію статутів (положень) фізкультурно-оздоровчих закладів, незалежно від форм власності.

Згідно із Державною програмою розвитку фізичної культури, спорту та туризму виконавчі комітети місцевих рад за участю структурних підрозділів міністерств і відомств на місцях розробляють регіональні програми розвитку фізичної культури, спорту та туризму.

У свою чергу, місцеві ради уповноважені запроваджувати систему пільг і заохочень для підприємств, які спрямовують частину свого прибутку на розвиток фізичної культури й спорту, будівництво спортивних об'єктів, організацію відпочинку. Координуючу роль щодо проведення державної політики в сфері соціального становлення й розвитку молоді здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, який забезпечує її реалізацію та несе відповідальність за її виконання.

Важливим завданням державної політики в сфері фізичної культури і спорту виступає формування оптимальної галузевої моделі управління, коли будуть чітко розподілені та узгоджені компетенція і повноваження, функції і відповідальність усіх суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності. Ключовими блоками проблем державної політики України у сфері фізичної культури та спорту, на нашу думку, є: відсутність чітко сформульованої і науково обґрунтованої концепції цієї державної політики, низька ефективність її правового регулювання.

Основними принципами вироблення концепції розвитку фізичної культури та спорту у нашій державі необхідно визначити: обґрунтованість, об'єктивність, системність, структурованість. Формування державної політики мають здійснюватися із використанням чотирьох груп ресурсів: ресурси влади, фінансові ресурси, соціально-технологічні ресурси, ресурси суспільної підтримки.

На даний момент є доцільним запропонувати схему взаємодії між різними рівнями державного управління при формуванні управлінських функцій. При цьому важливо виходити з пріоритету

територіального принципу на основі самоврядування місцевих фізкультурно-спортивних організацій.

Загальнодержавний рівень:

- розробка цілісної стратегії державної політики розвитку фізичної культури і спорту в нових соціально-економічних умовах;

- забезпечення реалізації основних положень державної цільової програми з розвитку фізичної культури і спорту;

- міжгалузева координація і функціональне регулювання в сфері фізичної культури і спорту;

- напрацювання комплексної нормативно-правової бази підтримки фізкультурно-спортивного руху, професійного спорту, спорту вищих досягнень;

- створення науково-обґрунтованої системи оздоровлення і фізичного виховання населення;

- розробка і реалізація цільових програм із розвитку фізкультури та спорту з урахуванням основних видів діяльності;

- підготовка і перепідготовка кадрів;

- забезпечення підготовки і виступів збірних команд на міжнародних змаганнях, включаючи Олімпійські та Паралімпійські ігри;

- створення умов для розвитку спортивної індустрії та залучення інвестицій у сферу фізкультури і спорту;

- взаємодія центральних органів влади і органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями та іншими організаціями;

- здійснення заходів з обов'язкової сертифікації продукції та послуг у сфері фізичної культури і спорту.

Прерогативою регіональних органів влади і муніципальних формувань повинна стати конкретна, практична робота з розвитку фізичної культури і спорту. Її основне завдання – створення умов для заняття фізичною культурою і спортом за місцем проживання, в освітніх закладах, у трудових колективах, серед всіх вікових груп та категорій населення.

Регіональний рівень:

- удосконалення регіональних повноважень у сфері фізичної культури і спорту;

- формування регіональних бюджетів з урахуванням принципу пріоритету фізкультурно-спортивної роботи в соціальній політиці місцевої влади;

- розробка і втілення у життя конкретних регіональних і міжрегіональних програм та проектів у сфері фізичної культури і спорту, у тому числі з масового залучення різних груп населення до систематичних занять фізкультурою та спортом.

Муніципальний рівень:

- розробка на базі накопиченого нині досвіду, ефективних систем управління і організації фізкультурно-спортивної роботи на місцях;

- напрацювання програм реконструкції і будівництва навчально-спортивної бази освітніх закладів, забезпечення їх необхідним обладнанням та інвентарем;

- організація спорудження елементарних спортивних об'єктів (спортмайданчиків тощо);

– розгортання центрів фізкультурно-спортивного дозвілля за місцем проживання на базі підліткових клубів, дошкільних закладів, шкіл, освітніх установ професійної освіти, фізкультурно-спортивних комплексів підприємств та комерційних структур;

– залучення на взаємовигідних умовах трудових колективів, керівників підприємств і установ до роботи зі спорудження фізкультурно-спортивних об'єктів і комплексів, використання за призначенням вже наявних;

– організація та проведення муніципальних оглядів-конкурсів на кращу організацію масової фізкультурної, оздоровчої роботи за місцем проживання, в освітніх установах, у трудових колективах;

– матеріальне і моральне стимулювання всіх видів і форм фізкультурно-спортивної діяльності провідних спортсменів, трудових колективів, міста, району;

– пропаганда і підтримка шефства спортсменів, студентів спортивних вузів над установами освіти, інтернатами, дитячими і молодіжними об'єднаннями;

– здійснення заходів по створенню матеріально-спортивної бази за місцем проживання і розробка механізмів фінансового стимулювання інструкторів-методистів.

Специфічні функції фізкультури і спорту регулюються підзаконними, адміністративними та іншими нормативними й регламентуючими актами і документами, цільовими програмами розвитку галузі, освітніми стандартами, навчальними планами і програмами тощо.

Стрімкий ритм життя обумовлює ту обставину, що законодавство у сфері фізичної культури і спорту необхідно постійно удосконалювати. У сучасних умовах воно повинно передбачати створення сприятливих умов для структур, що реалізують програми розвитку фізичної культури і спорту серед дітей, інвалідів, сиріт, що сприяє формуванню здорового способу життя; стимулює спонсорів та інвесторів, які направляють свої кошти на підготовку спортивного резерву і національних збірних команд для участі в Олімпійських та Параолімпійських іграх.

Крім того, необхідне законодавче опрацювання такихотьба проти використання спортсменами допінгу, наркотиків; забезпечення безпеки і правопорядку на спортивних змаганнях, що виключала би можливість хуліганських дій із боку окремих вболівальників під час спортивних змагань, прояву жорстокості та насильства, а також інших проти-

правних дій, що негативно впливають на особистість і суспільство;

– вирішення проблеми масового відтоку вітчизняних спортсменів і фахівців за межі держави;

– постановка проблеми ранньої дитячої спортивної спеціалізації, участі дітей у спортивних змаганнях, які стимулюють форсування спортивної підготовки на шкоду для здоров'я і нормального розвитку дитини;

– залучення світового досвіду з державної підтримки громадських фізкультурно-спортивних об'єднань;

– вирішення питань, пов'язаних зі спонсорською діяльністю, залученням у спорт позабюджетних джерел фінансування, шляхом внесення поправок до відповідних законів.

Недоліки фізичного виховання і розвитку спорту серед підлітків, дітей та молоді можна пояснити комплексом невирішених питань, серед яких слабозвинена матеріально-технічна база; обмежений обсяг навчального часу, який відведений на обов'язкові заняття з фізичного виховання; окремі упущення в професійній підготовці педагогічних кадрів, у змісті та формах фізкультурно-оздоровчої роботи, особливо серед дошкільнят; орієнтація педагогічної діяльності на кількісні показники; відсутність традицій сімейного фізичного виховання; неузгодженість дій органів народної освіти, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту тощо.

Невиправданим виявилось переведення більшості федерацій по видах спорту на самозабезпечення, що спричинило необхідність створення управлінських структур у кожній федерації (свого роду мініспорткомітетів), викликало багатократне збільшення чисельності управлінського та обслуговуючого персоналу центральних апаратів і, як наслідок, значне зростання фінансування на їх утримання.

Висновки. Таким чином, діюча структура управління фізичною культурою і спортом, ефективність її функціонування, нормативно-правова основа її діяльності залишається однією з найважливіших проблем, вирішення якої дозволить підвищити масовість фізкультурно-спортивного руху в Україні. Усвідомлення того, що майбутнє будь-якої країни визначається здоров'ям членів суспільства, останнім часом привело до розуміння необхідності посилення ролі фізичної культури і спорту в діяльності держави і громадськості, а також до активного використання фізичної культури і спорту в підтриманні та зміцненні здоров'я населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вільчковський Е. С. Система фізичного виховання молодших школярів / Е. С. Вільчковський, М. П. Козленко, С. Ф. Цвек. – К. : ІЗМН, 1998.
2. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : [навч. посіб.] / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008.
3. Волков Л. В. Теорія і методика дитячого і юнацького спорту / Л. В. Волоков. – К. : Олімпійська література, 1999.
4. Круцевич Т. Ю. Методи дослідження індивідуального здоров'я дітей і підлітків в процесі фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич. – Київ : Олімпійська література, 1999.
5. Попеску І. К. Малий античний олімпійський словник / І. К. Попеску. – К., 1999.
6. Сергієнко Л. П. Практикум з психології спорту : [навч. посіб.] / Л. П. Сергієнко. – Харків : Освіта, 2008.

7. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. – Частина I. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2008.
8. Вацеба О. М. Тенденції розвитку наукових досліджень у галузі фізичної культури та спорту серед молодих вчених України / О. М. Вацеба // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. галузі фізичної культури і спорту. – Л. : ЛДЦФК, 2000. – Вип. 4. – С. 5–6.
9. Соколов А. С. Роль и участие местных органов власти Германии и Франции в развитии физического воспитания и спорта / А. С. Соколов // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 4. – С. 45–49.
10. Кузьменко О. О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі / О. О. Кузьменко // Держава та регіон. – Серія : Державне управління. – 2011. – № 3. – С. 36–41.

Рецензенти: **Ємельянов В. М.** – д.держ.упр.;
Дерега В. В. – к.політ.н.

© Нікітенко С. В., 2012

Дата надходження статті до редколегії 17.10.2012 р.

НІКІТЕНКО Сергій Валерійович – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Європейського університету, Херсонська філія.

Коло наукових інтересів: державне регулювання розвитку фізичної культури і спорту.